

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialistid Reelika Päädam (tel 625 6267, reelika.paadam@agri.ee), Sille Teiter (sille.teiter@agri.ee), Kaidi Jakobson (tel 625 6141, kaidi.jakobson@agri.ee), Merje Põlma (tel 625 6575, merje.polma@agri.ee) ja Eike Lepmets (tel 625 6564, eike.lepmets@agri.ee) ning Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna peaspetsialist Karin Zereen (tel 625 6533, karin.zereen@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (tel 625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest paragrahvist. Eelnõuga muudetakse maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 49 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 49*), maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 50 „Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus“, maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 52 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“, maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 53 „Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus“, maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 55 „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“, maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrust nr 40 „Piirkondlik mullakaitse toetus“ ja maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrust nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 38*).

Eelnõuga nähakse ette seitsme „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) toetuse kohustuseperioodi pikendamine. Eestis on enamiku põllumajanduskeskkonna toetuste ning mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohustuseperioodiks määratud viis järjestikust kalendriaastat. Kuna arengukava kohaseid kohustusi sai esimest korda võtta 2015. aastal, siis suurel osal taotlejatest lõppevad kohustused 31. detsembril 2019. Keskkonnaeesmärkide täitmiseks tuleb aga võimaldada jätkata keskkonnategevuste elluviimist ning seetõttu on vajalik lubada lõppevat kohustuseperioodi pikendada.

Uusi viieaastaseid kohustusi ei ole mõistlik võimaldada võtta suurema osa toetuste puhul, sest nende viimane kohustuseaasta oleks aastal 2024 ning väljamaksed tehtaks aastal 2025, kui on alanud järgmine programmiperiood ning rakendunud uued keskkonnatoetused. 2020. aastal võib kohustuseperioodi, mis lõpeb 2019. aasta 31. detsembril, ühe kalendriaasta võrra pikendada. Kohustuseperioodi pikendamiseks tuleb Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu koos teiste toetuse taotlemiseks esitatavate andmetega esitada ka andmed kohustuseperioodi pikendamise kohta (teha taotlusel asjakohane märge). Kohustuseperioodi

pikendamine on vabatahtlik – kui soovitakse lõpetada kohustust, mille viimane kohustuseaasta on 2019. aastal, siis kohustuseperioodi pikendamise kohta andmeid ei esitata ning kohustus lõppeb 31. detsembril 2019. Kohustuseperioodi pikendamisel jäävad kehtima toetuse andmise tingimused ja kord, sealjuures tingimus, et toetusõigusliku maa suurus, mille kohta toetust taotletakse, võib kohustuseperioodi jooksul väheneda ainult kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) artikli 47 lõigetega 2–4.

Ülevaate 2015.^[1] ja 2018. aastal^[2] taotlejatele toetust makstud hektarite, loomade ja taimede arvu kohta annab alljärgnev tabel.

Tabel 1. Hektarid, loomad ja taimed, mille kohta 2015. ja 2018. aastal toetust maksti

Meede	2015	2018
Meede 10.1.1 – keskkonnasõbraliku majandamise toetus	433 881 ha	445 396 ha
Meede 10.1.3 – piirkondlik mullakaitse toetus	8843 ha	11 819 ha
Meede 10.1.4 – keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus	49 ha	105 ha
Meede 10.1.5 – kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	486 ha, 1260 taime	481 ha, 3574 taime
Meede 10.1.6 – ohustatud tõugu looma pidamise toetus	12 137 looma	17 722 looma
Meede 10.1.7 – poolloodusliku koosluse hooldamise toetus	22 499 ha	29 679 ha
Meede 11 – mahepõllumajandusliku tootmise toetus	91 674 ha	154 425 ha

Siinjuures tuleb arvestada, et meetmete 10.1.5 ning 10.1.6 kohustused ei ole seotud konkreetse pindala või loomade arvuga, vaid sõltuvad igal kohustuseaastal taotlusele märgitud pindalast või loomade arvust. Samuti tuleb arvestada, et kohustuseperioodi jooksul oli kohustusi võimalik suurendada, samuti oli võimalik alustada uusi kohustusi.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täpsustatakse määru nr 49 seda, millal ei tule kohustuse ülevõtmise korral keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel osaleda. Muudatusega ei nõuta algkoolitusel osalemist, kui kohustus võetakse üle pärast kolmandat kohustuseaastat. Muudatus on tingitud kohustuseperioodi pikendamisest ning see on vajalik, et kohustuse ülevõtjal teaks, millal tuleb keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel osaleda.

Eelnõu § 5 punktiga 1 antakse võimalus taotleda toetust eesti raskeveo tõugu hobuse kohta, kes on saanud põllumajandusloomade aretuse seaduse § 3 lõike 5 kohaselt (eriprogrammi raames) ja registreeritud tõuraamatu lisaosas A. Eriprogramm on eesti raskeveo tõugu hobuse aretusprogrammi üks osa, mis kirjeldab teist tõugu aretusmaterjali kasutamist sugulusaretuse vältimiseks väikesearvulises ohustatud tõus. Eriprogrammi rakendamist võimaldab põllumajandusloomade aretuse seaduse § 3 lõige 5. Eriprogrammi kiidab põllumajandusloomade aretuse seaduse § 11 lõike 1 kohaselt aretusprogrammi osana heaks Veterinaar- ja Toiduamet (edaspidi *VTA*) kui selleks pädev asutus. Eriprogrammi rakendatakse aastatel 2018–2022, mil on lubatud sugulisse kasutusse võtta 30 rootsi ardenni tõugu hobust. Kuna aretusmeetodina

[1] Iga-aastane rakendusaruanne „Estonia - Rural Development Programme (National)“, versioon 2015.1, lisa 2 „MAK 2014–2020 meetmete ülevaated“. <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/mak-2014/mak-2014-2020-seirearuanne-2014-2015-lisa-2.pdf>

[2] Iga-aastane rakendusaruanne „Estonia - Rural Development Programme (National)“, versioon 2018.0, lisa 3 „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ meetmete ülevaated. 2018. aasta seirearuanne“, Maaeluministeerium, Tallinn 2019. <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/mak-2014/seirekomisjon/mak-2014-seirearuanne-2018-lisa-3.pdf>

kasutatakse ristamist, siis sündinud varsad registreeritakse nii aretuse põhimõtete kui ka aretusprogrammi tõuraamatusse kandmise reeglite kohaselt tõuraamatu lisaosasse A.

VTA rahuldab 20. aprillil 2018 aretusühingu taotluse rakendada eesti raskeveo tõugu hobuste eriprogrammi. Eesti Maaülikooli eksperdiarvamuse kohaselt on aretus- ja säilitusprogrammi raames kavandatud eriprogrammi rakendamine põhjendatud, kuna eesti raskeveo tõugu hobuste populatsioon on kriitilises olukorras loomade väikese arvu ning tõusisese suguluse akumulereerumise tõttu.

Seni on toetust makstud vaid tõuraamatu põhiossa kantud eesti raskeveo tõugu hobuste kohta. Muudatus soodustab eriprogrammi rakendamist ning seeläbi sugulusaretuse taseme langemist.

Eelnõu § 7 punktidega 1–4 sätestatakse võimalus poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamiseks puisniitude karjatamise korral. Traditsiooniliselt majandatakse puisniite niitmise teel. Pärast puisniidu taastamist on aga seal niidutaimestikku vähe – puudub hein, mida niita ja kokku koguda. Sellistel juhtudel on põhjendatud puisniitude karjatamine.

Puisniitude taastamisel on viimase viie aasta jooksul taastatud ka väga halvas seisus ja tiheda puistuga puisniite. Selliste alade taastamistöde lõppedes võtab niidutaimestiku taastumine aega. Pärast taastamist on soovitatav nendel aladel karjatada, et tagada kariloomade poolt seemnete levitamine. Samuti söövad mitmed põllumajandusloomad, nagu näiteks kitsed, hobused ja lihavedelad, meelsasti noori puittaimede võrseid ja aitavad seeläbi tõrjuda võsa.

Karjatamise teel puisniidu hooldamine on siiski lühiajaline hooldusvõte, st taastamistöde järel on puisniidul karjatamine lubatud vaid seni, kuni niidukamar on taastunud. Kui puisniidul on niidukamar olemas, siis tuleb seda hooldada niitmise teel. Seal võib loomi karjatada vaid juhul, kui puisniitu on enne niidetud ja kui niide on kokku kogutud.

Eelnõu § 7 punktiga 2 täiendatakse määruse nr 38 § 3 lõiget 3 selliselt, et kui puisniit, mida karjatatakse, piirneb muude poollooduslike kooslustega või sisaldab neid, kuid nende koosluste üleminekut ei ole võimalik looduses selgelt eristada, võib toetust taotleda puisniidu karjatamise määras ka muude poollooduslike koosluste kohta tingimusel, et muu poollooduslik kooslus ei moodusta kogu taotletavast alast enam kui 49 protsenti.

Eelnõu § 7 punktiga 3 sätestatakse, et puisniidu karjatamiseks ei või taotleda toetust, kui sama maa kohta taotletakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 11 lõike 1 punktis 1 nimetatud ühtset pindalatoetust. Üldjuhul ongi karjatatavate puisniitude korral tegemist aladega, mis ei ole ühtse pindalatoetuse saamiseks toetusõiguslikud – rohustu kasv on vähene, kuna puisniidu taastamise järel võtab selle taastumine aega ning seal kasvab rohkem kui 50 puud hektari kohta.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 17.12.2013, lk 549–607), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ)

nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68), ning komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Põllumajanduskeskkonna toetuste ning mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse 2019. aastal lõppevate kohustuste kohustuseperioodi pikendamine võimaldab põllumajandustootjatel keskkonnanäesmärkide täitmiseks endist viisi keskkonnategevusi ellu viia. Taotlejatele hüvitatakse keskkonnategevuste elluviimisega kaasnevad saamata jäänud tulu ja lisakulud. Kohustuseperioodi pikendamine selle asemel, et võimaldada võtta suurel hulgal uusi viieaastasi kohustusi, tagab selle, et uue programmiperioodi vahendeid saab selle võrra rohkem kasutada uue strateegiakava eesmärkide elluviimiseks. Kohustuste jätkumine tagab ka, et keskkonnanäesmärkide praktikate järgimine jätkub. Kohustuseperioodi pikendamine ei välista osade toetuste puhul paralleelselt ka uute kohustuste võtmise võimaldamist.

Eelnõu § 1 punktiga 1 tehtava muudatuse mõju seisneb selles, et algkoolitusel osalemist ei nõuta, kui kohustus võetakse üle pärast kolmandat kohustuseaastat.

Eelnõu § 5 punktiga 1 tehtav muudatus soodustab eriprogrammi rakendamist ning seeläbi sugulusaretuse taseme langemist.

Eelnõu § 7 punktidega 1–4 tehtavatel muudatustel on positiivne mõju puisniitude kiiremale taastumisele, kuna kariloomad levitavad seemneid ja söövad võsa. Puisniidud on ühed liigirikkamad, aga ka ohustatumad poollooduslikud kooslused Eestis. Suur osa puisniite on tänaseks kinni kasvanud ja nende niidutaimestik taandunud.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse muudatuste rakendamiseks vajalikud kulud kaetakse toetuste eelarvest. Arengukava versiooni 4.2 kohaselt on meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ kogueelarve 228 153 667 eurot. Meetme 10 kogueelarvest moodustab EAFRD osa 139 065 500 eurot, Eesti riigi eelarve 46 355 167 eurot ja I sambast ümbertõstetavad vahendid 42 733 000 eurot.

Arengukava versiooni 4.2 kohaselt on meetme 11 „Mahepõllumajandus“ kogueelarve 87 220 000 eurot. Sellest 82 230 000 eurot on EAFRD osa 75 protsenti (61 672 500 eurot) ja Eesti riigi osa 25 protsenti (20 557 500 eurot) ning 4 500 000 eurot on EAFRD osa 100 protsenti (tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 14 lõike 1 kohaldamisel EAFRD-le üle kantud vahenditega) ja 490 000 eurot on Eesti riigi osa

100 protsenti (tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 82 kohase täiendava riikliku rahastamisega).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemis EIS kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning informatsiooniks PRIA-le ja arengukava seirekomisjonile. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta ning Rahandusministeerium teavitas, et kooskõlastab eelnõu vaikimisi.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler